

Tanıtım-Eleştiri / *Reviews*

Türkçe Arama Motorlarında Performans Değerlendirme.

Yaşar TONTA, Yıltan BİTİRİM ve Hayri SEVER.

Ankara: Total Bilişim Ltd. Şti., 2002. XVI, 152 s.

ISBN 975-92923-0-0.

İnternet ağının bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de genişlemesi sonucunda internete dayalı arama ve taramalarda daha fazla devreye giren Türkçe tarama motorlarının verimli çalıştırılması için performans değerlendirmesinin bilimsel yöntemle ortaya konulduğu kitabın Önsöz'ünde özetle, "...arama motorları konusunda araştırma yapma düşüncesi üniversitede bilgi erişim sistemleri konusunda verdiğimiz dersler sırasında doğdu. Çok daha mütevazı bir girişim olarak başlayan bu araştırma yaklaşık altı ay sürdü. Araştırmada ülkemizde yaygın olarak kullanılan dört Türkçe arama motorunun (Arabul, Arama, Netbul, Superonline) bilgi erişim performansları çeşitli ölçütlere göre değerlendirilmektedir. Arama motorlarına yöneltilen farklı türdeki sorulara karşılık erişilen "ilgili" ve "ilgisiz" belgelere dayanarak yapılan değerlendirmede her ara motoru için duyarlık, normalize sıralama, kapsama, yenilik ve ölü bağlantı oranları bulunmuş, sorularda Türkçe karakter kullanımının erişim sonuçlarına etkileri araştırılmış ve arama motorlarının belgeleri dizinlenmek amacıyla HTML üst veri belirteçlerinden yararlanma oranları test edilmiştir" ifadeleri yer almaktadır.

Araştırmanın amacının daha iyi anlaşılması için verdiğimiz Önsöz özetinden sonra kitabın bölümlerine geçebiliriz. Toplam 6 ana bölümden oluşan kitabın Giriş Bölümünde; araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi, ilgili araştır-

malar ve bölümleri hakkında bilgi verilmektedir. Bilgi Erişim Sistemleri başlığını taşıyan İkinci Bölümde; içerik belirteçleri, belgeler, sorgular, erişim fonksiyonları, etkinlik alt başlıkları çerçevesinde bilgi erişim hakkında kuramsal bilgiler açıklayıcı tablolarla birlikte yer almaktadır.

Üçüncü Bölümün başlığı Arama Motorları'dır. Araştırmanın temel öğeleri olan arama motorlarında mimari yapı, dizinleme, belgelerin gösterimi, erişim fonksiyonu ve performans değerlendirmeye ilgili başka çalışmalar sunulmaktadır. Yöntem ve Tasarım başlıklı Dördüncü Bölümde, araştırma kapsamlı olarak tanıtılmakta ve analizi hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bölümde, araştırma soruları, Türkçe arama motorları listesi, sorular, soruların formülasyonu, ilgililik değerlendirmeleri, performans ölçümleri ve verilerin analizi alt başlıkları yer almaktadır. Bulgular ve Yorum, araştırmanın Beşinci Bölümü olup, araştırma sonuçları ve bu sonuçların değerlendirilmesine ayrılmıştır. Arama motorlarının güncelliği, duyarlık ve normalize sıralama performansları, kapsama ve yenilik oranları, üst veri belirteçlerinden yararlanma alt başlıkları altında bilgi verilen son kısım, kitabın en kapsamlı bölümüdür.

Sonuç ve Öneriler başlığını taşıyan Altıncı Bölümde, dikkat çeken bazı noktalar özetle; "arama motorlarının eriştikleri ortalama her 6 belgeden birisinin ölü bağlantı içerdiği yani ilgisiz olduğu ve bu nedenle erişilemez hale geldikleri, hazırlanan toplam 17 sorudan 3'ünde hiçbir arama motorunun ilgili belgeye erişemediği, duyarlık ve anma gibi geleneksel performans ölçütleriyle kullanıcı merkezli performans değerlendirmeleri arasında güçlü bir ilişki olmadığı, yani kullanıcıların bazen az sayıda ilgili belgeye eriştikleri ancak bu belgeleri erişim çıktılarının üst sıralarında gösteren bilgi erişim sistemlerini daha başarılı bulabildikleri, arama motorlarının tek sözcükten oluşan ya da "VEYA" işleci kullanılan sorularda, erişilen ilgisiz belge sayısının yüksek olmasına karşın, arama motorlarının nispeten daha başarılı olduğu, "VE" işlecinin kullanıldığı sorularda ise başarı oranının daha düşük olduğu, "Arama" hariç diğer motorlarda Türkiye adresli belgelerin/sitelerin fazla dizinlenmedikleri" şeklindedir. Burada anamayacağımız diğer sonuçlar ve bunların tümü için geliştirilen önerilerle kitap tamamlanmaktadır. En son verilen bir öneride yer alan, "ilgili alanlara girilen bilgilerin arama motorlarını yanıltmak amacıyla zaman zaman kötüye kullanıldığı, ancak arama motorlarının bu tür kullanımları eleyecek daha akıllı arama algoritmaları geliştirmeleri ve bu alanlar-

da yer alan erişim açısından değerli bilgilerden yararlanmaları gerektiği" ifadesi, toparlayıcılığı ve bu alanda etik uygulamaların gerekliliği açısından önem taşımaktadır.

Kapsamlı bir kaynakçası bulunan kitapta yer alan Tablolar ve Şekiller Listesi, Önsöz, Türkçe ve İngilizce Özet ve Dizin kullanımı kolaylaştırmaktadır. Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde yardımcı kaynak kitap olarak kullanılacak eser, başta üniversite ve halk kütüphaneleri olmak üzere bilişim sektörü ile ilgili kişi ve kuruluşlara önerilmektedir. Araştırmayı kitap halinde yayımlayarak mesleki literatürümüze katkıda bulunan yazarlara teşekkür ediyoruz.

M. Tayfun Gülle
İGEME Kütüphane Müdürü
tayfung@igeme.org.tr